

DERS İÇERİK PLANI
SHO 613
AİLE (MÜDAHALE) KURAMLARI
Prof. Dr. Tarık TUNCAY

Her Perşembe saat 13.30 – 16.30

Dersin Kapsamı

Bu ders, sosyal hizmet yüksek lisans eğitiminin aile refahı ve danışmanlığı konsantrasyon alanıyla ilgilidir. Dersin kapsamını, aile sistemini, korumaya, geliştirmeye, güçlendirmeye ve –işlevsellik sorunlarında– iyileştirmeye yönelik teoriler, perspektifler ve uygulama çerçeveleri oluşturmaktadır.

Aile aynı anda çok sayıda rol ve sorumluluğun üstesinden gelen müzice bir sistemdir. Öncelikle biyolojik bir sistem; bakım ve yetiştirme işlevi var. Her biri -bu genel sistemin alt sistemlerini oluşturan- üyelerinin barınma, beslenme ve korunma ihtiyaçlarını da karşılıyor. Neslin devamını sağlıyor. Sonra aile psikolojik bir sistem; ne düşüneceğinizi, nasıl hissedeceğinizi ve hangi biçimde davranacağınızı büyük ölçüde belirliyor. Bilişleriniz, duygularınız ve davranışlarınızı sürekli etkiliyor. Siz istediğiniz kadar “bunlar içimden gelen, bana özgü şeyler” deyin yine de ailenizin etkisinden bağımsız olduğuna inanmak çoğu zaman mümkün görünmüyor. Aile sosyal bir sistem; hem üyeleri arasındaki hem de kendisini kuşatan, akrabalık, arkadaş, iş, okul ve kurumlar gibi daha geniş sistemlerle olan etkileşimin doğasını şekillendiriyor. Çevrenizle bağlantılı olma ve bağlanma ihtiyacınızı karşılıyor. Şefkatin ve güvenin en etkili kaynağı. Örneğin, yatılı çocuk bakım kuruluşlarımızda devletin vesayeti altında bugün baktığımız 11 bin kadar çocuğumuz var ve bir yuvayı ziyaret ettiğinizde çocukların size nasıl yoğun biçimde dokunmaya ve sarılmaya çabaladığını şaşırarak görürsünüz. Çocuk, ona ne kadar güvenli bir fiziksel ortam hazırlarsanız hazırlayın, şefkati ve güvende olma ihtiyacını karşılamak için bir yetişkine temas etmek isteyecektir. Aile kültürel bir sistem; alışkanlıklarınızın ve neyin doğru, neyin yanlış olduğunu gösteren değerlerin kuşaklar arasındaki aktarımını sağlıyor. Aile manevi bir sistem; hayatı anlamlandırmanızı ve hayata ilişkin önemli amaçlar oluşturmaya mümkün kılıyor. Kendinize sorduğunuz, “Niçin yaşıyorum?” sorusuna bir kişiye dokunarak verdiğiniz ilk güçlü yanıt ailenizdir. Şu halde aile, “biyopsikososyo-kültürel-manevi” işlevleri olan karmaşık bir sistem olarak insan yaşamını devamlı kılıyor (Tuncay, 2018).

Dersin Bilgi Ön Koşulları

Öğrencinin dersi almadan önce aşağıda sıralanan bilgi-beceri-değer alanlarında yetkinlik kazanmış olması gereklidir.

- Dört müdahale ölçeğinin (bireyle, grupla, aileyle ve toplumla çalışma) genel nitelikleri
- Genelci uygulama
- Planlı değişim süreci
- Çevresi-içinde-birey perspektifi
- Biyopsikososyal model
- Sosyal hizmet değerleri ve etiği
- Sosyal çalışmacıların temel çalışma alanları
- Ailelerle sosyal hizmet uygulamalarının genel çerçevesi

- Ailelerle sosyal hizmet ve aile terapisi arasındaki farklar

Dersin Amacı

Bu seçmeli dersin amacı, başta sosyal çalışmacılar olmak üzere bilimsel hazırlık programını tamamlamış olan sosyal hizmet yüksek lisans öğrencilerine, **ailenin kuramsal çerçevesini ve aile ölçekli müdahalelerde kullanılan yöntemleri ve teknikleri göstermektir.**

Dersin Öğrenme Çıktıları (Bir bakışta dersin ana konuları)

Bu dersin sonunda öğrencilerin aşağıdaki konularda yetkinlik kazanmış olmaları beklenmektedir:

1. Aile Kuramlarının Genel Çerçevesi: Kuram Tipleri, Seçimi, Kullanımı
2. Aile Sistemi Kuramları I: (1) Genel Çerçeve; (2) Virginia Satir – Yaşantısal Aile Danışmanlığı
3. Aile Sistemi Kuramları II: Salvador Minuchin – Yapısal Aile Danışmanlığı
4. Aile Sistemi Kuramları III: Jay Haley – Stratejik Aile Danışmanlığı
5. Aile Sistemi Kuramları IV: Murray Bowen – Bowen Aile Danışmanlığı
6. Aileyle Çalışmada Psikodinamik Perspektifler
7. Aileyle Çalışmada Bilişsel–Davranışçı Teori
8. Çözüm–Odaklı Kısa Terapi Yaklaşımı
9. Anlatı Yaklaşımı
10. Aile Yılmazlığı Yaklaşımı

Öğretim Yöntemleri

Dersler, öğretim üyesinin ‘sokratik yöntem’ dayalı ders anlatımını, etkileşimli öğrenci tartışmalarını ve ele alınan teorilere göre birey veya grup ölçekli rol oynama uygulamalarını içerecektir. Derslerde planlanmış haftalık konular üzerinde ders sorumlusunun genel bir çerçeve sunmasının ardından öğrencilerin yaptıkları okumalara ve kişisel olarak hazırladıkları notlara referansla etkileşimli bilgi paylaşımı ve tartışma yapmaları istenecektir. İncelenen müdahale teorisinin temel tekniklerinin bir kısmını yansıtan kısa uygulama (rol oynama) çalışması da yapılacaktır.

Değerlendirme Yöntemleri

Dersin temel amacını karşılamak için öğrencilerin ders takviminde belirtilen tüm okumaları yapmalarında yarar vardır. Ayrıca her dersin öncesinde öğrencinin ilgili modüle hazırlık düzeyi ders sorumlusu tarafından izlenecektir. İlaveten öğrenci şu üç çalışmayı tamamlayacaktır:

1. Teori Betimleme-Örnekleme

Öğrenciden bir yazılı ödev hazırlanması istenecektir. Öğrenci hazırlayacağı ödevin nihai konusuna ders sorumlusuna danışarak karar verecektir. Öğrenci, dönemin üçüncü haftasına kadar aile müdahalelerinde kullanılan teorilerden birisini seçip; ayırt edici özelliklerini **betimleyen** ve belirli bir sorun alanında kullanımını **örnekleyen** bir çalışma kaleme alacaktır. İçerik; psikiyatri, psikoloji ve sosyoloji gibi disiplinlerin yazarlarının eserleriyle sınırlı olmayıp asgari 10 sosyal çalışma akademik kaynağına referans yapılmış olması temel bir değerlendirme ölçütüdür. Ödev 3000 sözcüğü geçmemeli ve APA 6 standartlarına harfiyen uyulmalıdır. Ödevin elektronik kopyası ders sorumlusuna e-posta ile dersin en geç 10. haftasında iletilmelidir.

2. Film Analizi

Ders sorumlusunun onayı ile belirlenen bir filmin (Bkz. Aşağıda: Film Önerileri) belirli yaklaşımlara göre analizini içeren bir kısa değerlendirme yazısı hazırlanacaktır.

3. Reflektif Değerlendirme Yazısı / Sınav

Dönem sonu genel değerlendirilmenin nasıl yapılacağına öğrenciler ile birlikte karar verilecektir. Bölümde yapılacak olan (ortalama 2 saat içinde) tamamlanacak bir genel sınav yapılabilir. Bunun yerine (bölüm dışında) daha kapsamlı bir değerlendirme yazısı (ders yansıma raporu) hazırlanabilir. Her iki tür ölçme yönteminde de öğrencinin dönemin başından itibaren öğrendiklerini ve **deneyimledikleri bireysel değişimi**; derste edinilen bilgilere, yapılan tartışmalara ve literatüre referanslar yaparak aktaracakları bir metin istenmektedir.

Puanlama

Ödevler: %50; Genel Sınav: %50

Derse Devam

Öğrencilerin önemli bir mazeretleri olmadıkça tüm derslere katılmaları beklenmektedir. Zira dersi başarılı olarak tamamlamak isteyen öğrencinin derse gelmesi ve derse katkı ve katılımında bulunması gerekmektedir. H.Ü. Lisansüstü Yönetmeliğine (2014 tarihli) göre dersin %80'ine katılım zorunludur (madde 23).

Dersin Çalışma Takvimi

Ders, dönemin 15 haftasına bölünmüş olarak genel değerlendirme dâhil 45 saatlik ders etkinliğini içermektedir. Her ders haftasının konuları, **zorunlu** ve **önerilen** okumalarıyla birlikte çalışılmalıdır. Dersi alan öğrencilerin dersin zorunlu metinlerini önceleyerek yapacakları okumalarla dersin öncesinde hazırlık yapmış olarak derse gelmeleri beklenmektedir. Dersin okuma metinlerine ders sorumlusundan talep ederek veya elektronik arama motorlarından kaynakça bilgileri ile arama yaparak ulaşılabilir.

KONULAR / MODÜLLER	
GİRİŞ	- Ders içeriği hakkında genel bilgilendirme, sosyal çalışmacıların aile müdahalelerinde teorik yaklaşımları nasıl kullandığıyla ilgili genel tartışma ve öğrencilerin derse oryantasyonu
1	Aile Kuramlarının Genel Çerçevesi: Kuram Tipleri, Seçimi, Kullanımı • Tuncay, 2016; Hallaç ve Öz, 2014
2	Aile Sistemi Kuramları I: (1) Genel Çerçeve; (2) Virginia Satir – Yaşantısal Aile Danışmanlığı • Tuncay, 2016; Nichols, 2013; Collins, Jordan ve Coleman, 2013; Satir, 2001
3	Aile Sistemi Kuramları II: Salvador Minuchin – Yapısal Aile Danışmanlığı • Tuncay, 2016; Nichols, 2013; Minuchin, 1974
4	Aile Sistemi Kuramları III: Jay Haley – Stratejik Aile Danışmanlığı

KONULAR / MODÜLLER	
	<ul style="list-style-type: none">Tuncay, 2016; Nichols, 2013; Haley ve Richeport-Haley, 2003
5	Aile Sistemi Kuramları IV: Murray Bowen – Bowen Aile Danışmanlığı <ul style="list-style-type: none">Tuncay, 2016; Nichols, 2013; Bowen, 1985
6	Aileyle Çalışmada Psikodinamik Perspektifler <ul style="list-style-type: none">Nichols, 2013
7	Aileyle Çalışmada Bilişsel–Davranışçı Teori <ul style="list-style-type: none">Nichols, 2013
8	Çözüm–Odaklı Kısa Terapi Yaklaşımı <ul style="list-style-type: none">Nichols, 2013
9	Anlatı Yaklaşımı <ul style="list-style-type: none">Nichols, 2013
10	Aile Yılmazlığı Yaklaşımı <ul style="list-style-type: none">Walsh, 2015
	- Genel Değerlendirme Dönem sürecinde kazanılan bilgi-beceri-değer birikimini bütünleştirme ve yansıtma

Kaynaklar

Zorunlu Okumalar

Collins, D., Jordan, C. ve Coleman, H. (2013). *An Introduction to Family Social Work*, fourth edition, Belmont, CA: Brooks/Cole, Cengage Learning, p.68–99.

Hallaç, S. ve Öz, F. (2014). “Aile Kavramına Kuramsal Bir Bakış”, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar–Current Approaches in Psychiatry*, 6(2):142–153.

Nichols, M. (2013). *Aile Terapisi*. İstanbul: Kaknüs Yayıncılık.

Tuncay, T. (2016). “Aile Sosyal Hizmeti Uygulamalarında Sistemik Danışmanlık Teorileri”, Genç., Y. ve Taylan, H.H. (Ed.) *Aile ve Çocukla Sosyal Hizmet*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No.3439, s.104–131.

Walsh, F. (2015). *Strengthening Family Resilience*, Third Edition, NY: Guilford Publications, p.vi–21

Önerilen Okumalar

Adams, R., Dominelli, L. ve Payne, M. (2015). Sosyal Hizmet: Temel Alanlar ve Eleştirel Tartışmalar (T. Tuncay, Çeviri Editörü.). Ankara: Nika Yayınevi.

Bowen, M. (1985). *Family therapy in clinical practice*. New York: J. Aronson : Distributed by Scribner Book Companies.

Haley, J. ve Richeport-Haley, M. (2003). *The art of strategic therapy*. New York: Brunner-Routledge

Minuchin, S. (1974). *Families & Family Therapy*, Cambridge, Mass.,: Harvard University Press.

Satir, V. (2001). *İnsan Yaratmak*, (Selim Yeniçeri, Çev) İstanbul: Beyaz Yayınları

Film Önerileri (Doğrudan veya Dolaylı İlgili)

İzlemeden önce, filmlerin eğitsel amaca uygun biçimde nasıl izlenebileceği ile ilgili şu makaleyi okuyabilirsiniz: Liles, R. E. (2007). The use of feature films as teaching tools in social work education. *Journal of Teaching in Social Work*, 27(3-4), 45-60.

FİLM GÖRSELİ	ADI, YAYIN YILI VE İMDB LİNKİ
	Annem Uğruna (1998) https://www.imdb.com/title/tt0120776/

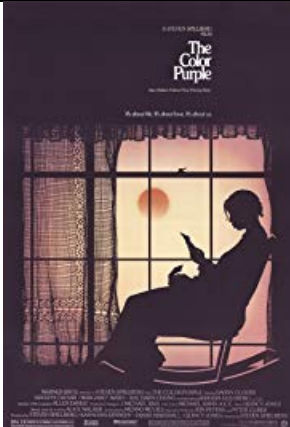
Siradan İnsanlar-Büyük Ceza (1980)

<https://www.imdb.com/title/tt0081283/>

Acı bir hayat öyküsü (2009)

<https://www.imdb.com/title/tt0929632/>

Mor Yıllar (1985)

<https://www.imdb.com/title/tt0088939/>

Sisler evi (2003)

<https://www.imdb.com/title/tt0315983/>

Onur Savasi (2012)

<https://www.imdb.com/title/tt2106476/>

Gizli Dünya (2015)

<https://www.imdb.com/title/tt3170832/>

Duyguların Rengi (2011)

<https://www.imdb.com/title/tt1454029/>

Babalar ve Kızları (2015)

<https://www.imdb.com/title/tt2582502/>